

zaprežeš konja svojega v sani,
a v daljni kraj
pripeljal boš samo kosti.

Razumel boš tedaj,
da nisem kar tako
pobegnil tja, kjer vrtoglava
naglica surovo vlada.
Tu, kjer požar gori
in burja brije čez zemljó,
kljuseta slabega
še tat ne ukrade.

(1924)

Prevedel Mile Klopčič

VRNITEV KOPILEVA

Leonid Leonov

O mraku se je Miška spet splazil na obronek gozda, splezal na drevo in se spet razgledoval po rojstnem kraju. Z zahoda je pihljaj jesenski veter, v nižavah so plavale ostre meglice. Miška je mrzilo; bil je bos, oblečen pa samo v cape, s katerimi je upal v kmetih vzbuditi usmiljenje. Vas je bila ko izumrla, le za stogi je blejal izgubljeni koštrun in v daljni tihoti so škripale gugalnice, Mišku pa se je zdelo, da sliši vrh vsega še prešeren dekliški smeh. Čeravno je bil iznemogel od brezdomnih noči, so ga vendarle mučile ljubezenske skušnjave. Venomer so se mu prikazovali pred očmi jesenski logi, ki se na njih shajajo in razhajajo kola deklet, sredi njih pa se ščeperi on sam, lepoteč, da ga ni v devetih farah. Ko je tako s spodvitimi nogami čepel na drevesu, ga je oblila temna rdečica spričo razcapane obleke, v kateri sta ga prignali v rojstni kraj usoda in zima. Temnilo se je, iz gozda so lezli strahovi in tesnoba. Svet se je pogrezal v spanec in velikodušno prepuščal tudi Mišku za prenočišče spolzko vejo.

Tu je zrastel, od tu ga je veliki piš odnesel na strmine življenja, in ko so se tukajšnji kmetje spuntali, so poslali prav Miška, da jih užene, ker je bil kmečkega rodu in poznavalec tukajšnjih razmer. Rdečeličen, postaven in oblasten se je Miška z vojsko približal rodni vasi. Kmetje so pri dohodih v vas nakopičili brane z zobmi navzgor,

Miška pa je vas zažgal, jo v naskoku zavzel in jo ukrotil na svoj, kmečki način. Miškov pomočnik je zgnal ukročeno rajo na sestanek in je kmetom razložil bistvo nove dobe, ki prihaja, Miška pa je v rdeči srajci in do zob oborožen sedel v naslonjaču, ki ga je rekviriral popu. Še je tlela žerjavica na pogorišču in kmetje so pokorno sklonili glave pred idejo, ki jim jo je prinašal Miška Kopilev.

Cel teden se je Miška gostil v rodni vasi, kadil tanke cigarete in trpel pred mozolji. Vojaki so sledili poveljnikovemu zgledu. Nekoč jo je Miška mahnil na sprehod k ribniku. Za seboj je na vrvici vlekel strojnico: nagonsko je čutil zatajeno kmečko puntarstvo. »Psa pelje na vodo...« so kmetje skrivaj zbijali norce, toda niti en živ pes ni smel oblajati železnega psa Miška Kopileva. Časi je Mišku postalo tesno pri srcu spričo velikega molka srenje, in tedaj je rojaka, ki ga je zasačil na poti, jel mučiti z dolgoveznimi pogovori. Tako mu je nekoč prišel v pest sodar Jermil Poluškin, kmet tatarske vnanjosti in prevejane pameti; naj si je sodar še tako prizadeval, ni se mogel izogniti pogovoru z mogočnim zavojevateljem.

»Državljan, razumeti moraš, kdo sem jaz. Zdaj sem nad vsemi, vse lahko storim. Lahko požgem hosto, ki ti je posebno pri srcu, lahko pobijem konje... vse je v moji moči, Poluškin, Mlatim vas v vaš, kmečki prid, ker sem sam kmet. Če človeka ne mlatiš, ti utegne pozabiti, da je človek. Razumeš, čemu ti govorim vse to?«

»Prepričljivo me silijo razumeti,« je dejal kmet in skomizgnil z rameni.

»Kaj razumeš? Povej mi s svojimi besedami!« je važno ukazal Miška in zadrževal kmeta, držeč ga za rame.

»Bojim se, Miša. Beseda ni strela, a je hujša od strele.« se je izvijal Jermil in škilil na rožljajoče orožje na prsih Kopileva. »Dereš se, me zaslišuješ, v resnici pa se nase dereš, Miša, in zato ti je tesno pri srcu. In nekaj mi ne gre v glavo: poveljnik si, vse lahko storiš, pa se me bojiš, bojiš se me, Miša.«

»Pojdi k vragu, peklenska mrha!« Kopilev je togotno zatopotal in s škornji zvrtničil prah na cesti.

Takrat Miška ni divjal iz prismojenosti, marveč iz lenive premočrtnosti uma in še iz neznatnega vzroka, ki svet ni vedel zanj. Še pred herojsko dobo, ko je bil samo babjek in pretepač, je v njegovem mogočnem telesu zrasla ljubezen do Arinke Gusevoje. Zrelo dekle je privlačevalo njegovo surovo moč z mehko otožnostjo, ki je bila skrita v njenih očeh. Mrzla jezercja, jesenske goščave in druga vznemirljiva čuda je Miška našel v njih, ona pa ga je zavrnila in se ponorčevala iz njegove grožnje. Miška je na lovu za kako drugo srečo zapustil vas,

uspehi so ga potegnili v vrtinec življenja, od koder se je vrnil že osmojen od pogorišč dobe. Hrepenenje po Arinki ga je pognalo v irmoglavno domišljavost in zaradi nje so se ga pozneje povsod otresali: svetu njegova nespametna moč ni bila potrebna...

Tedaj je prineslo do njega, posinelega od mraza, dušljivi smrad davnega pogorišča. V mraku so se zdaj belile nove hiše, okna so se vablljivo svetila, toda vse to se mu je zdelo past, v kateri v podobi Arinke straži maščevanje kmetov. Išoč poti za beg, se je tatinsko ozrl... Gozd je posmehljivo molčal, otepai z rokami, plašil, dražil... Tedaj je Miška, tuleč in sopihajoč od živalske osamljenosti, splezal z drevesa; v noge ga je spekla ledena rosa bližajoče se zime. Ne da bi se zavedal, je pobral culo in palico, grčavo palico tujca, in se s trdimi koraki nameril v vas.

Hitro je stopal, da se je od vlažne obleke začela kaditi soparica; nadležni koštrunov jok je še vedno visel v negotovosti. Miška je hitel vzdolž glavne vrste hiš in pri tem preskakoval zaledenele luže in dolge proge žarkov, prihajajočih skoz okna. Tedaj ga je ženski glas iz teme povprašal po izgubljenem koštrunu. Miška se je z vražjo spretnostjo zmuznil za znamenje, pred katerim se je znašel, pa trčil ob žensko in obstal ko vkopan, potem ko jo je zgrabil za rokav in s srcem zaslutil v njej Arinko.

»Miška?« je tiho spregovorila brez strahu ali začudenja. »Hodi, hodi, od koder te je prineslo! Tu ti bodo kožo slekli...«

»Arinuška!« je brez sramu in z nerazumljivim upanjem zašepetal Miška, prestopajoč se z bosimi nogami. »Ali si še nisi izbrala moža?« Ona pa ga je odrinila in izginila v temi, gosti, da bi jo lahko rezal.

Mišku je srečanje vlilo poguma: Arinka ga ni pozabila, ni ga preklela, ni se zgrozila, še celo hudo ji je bilo spričo njegove lahko-mišljenosti. Pozabil je na nevarnost in prilomastil domov ko medved, išoč toplote in oddiha. Stavbo je postavil praded; bila je mračna in prostorna. Mišku je odprl gluhonemi brat in se v hipu začel tresti in tuliti; tako je izražal svoje burno zadovoljstvo.

»No, no, saj te bo konec od veselja. Zdaj pa kaj na mizo!« se je nenaravno zakrohotal Miška in pohitel v hišo.

Očetni dom ga je pričakal z mrtvim duhom po lesu in suhih malinah, na vsem pa je bilo opaziti kot sled ženske roke. Poribana tla so bila pokrita z rogoznic, peč pobeljena, čisti lonci so stali na policah v vrsti ko vojaki, na steni je med tremi žebli tičal kosec oguljenega ogledala. »Čepi tu ko redkev, nič ne dela in preganja čas,« je pomislil Miška o gluhonemem bratu, ki je skakal sem ter tja, pri-

pravljaj jedila in suho obleko ter v navalu gorečnosti celo s kapo obrisal prostor na klopi. Tih in vdan v svojo enolično usodo se ni togotil nad molkom gospodarja, ki se je bil vrnil in je zdaj z vnemo pomerjal njegove polikane srajce. Miška je bil močnejši v telo, pa so srajce gluhonemega pokale na njem ko papirnate.

Miška je, obrnjen s hrbtom proti oknu, hlastno hrustal pečeni krompir in radostno srce se je malodane sprijaznilo z usodo, ki je bila pred njim. Maščevalna srenja ne bo navalila pred jutrom, pred tem pa ga je čakalo še toplo ležišče in osvežujoči spanec. Ker je že zlezal v past, se je čisto predal njeni čudoviti omami. Klobučevinasti škornji so ogreli noge in kri se je ko ogenj potočila po zateklih licih. Stegnil je noge in se z očesom gospodarja razgledoval po notranjščini hiše; ni se kaj prida jezil ne nad razcefranim predivom v stenah ne nad valovitimi tlemi. Od jedi in toplote okrepcano telo je že zdaj žežalo po delu, a premagal se je in obsedel, hkrati pa potlačil tudi sladko dremavico. Pričakovanje sna mu je bilo slajše od sna samega.

Namesto tega je pobral s tal culo in začel vleči ven stvari, trofeje svojih bojnih pohodov: košček sladkorja, nekaj starega perila, komaj spoznavno kopejko in britev, ki se je malodane zgubila v kosu razmehčanega kruha. Britev je bila že do polovice zbrušena, vendar ostra in brez pomanjkljivosti. Na vasi je imela veliko vrednost. Miška jo je otrl ob hlače in jo položil na mizo. Iznenada ga je obšla nepremagljiva želja, da bi se obril. Natrl si je lica z milom in s prstom razmazal sivo peno, potem pa se je lotil dela pred zrcalom, ki ga je snel s stene. Gluhonemi je z radovednostjo divjaka sledil bratu in stegoval roko, da bi otipal stvar, ki je še nikoli nikdar ni videl.

»To je britev, razumeš. Viš, imel sem kosmato brado, zdaj pa, viš, je taka ko dekliško koleno. To ti je nekaj! V mestu pa sem imel britev, ostro, da ostrine še videti ni bilo moč... Še v roko je nisem vzel, pa sem se že urezal!« Po strani je pogledoval na gluhonemega brata, ki je ves prevzet cmokal z ustnicami in zijal na Miškova usta. »Bil sem obnjo, brat, ob to britev... ob vse sem prišel. A ne čudi se, da sem prišel ko berač: namenoma sem slekel vrtno strašilo. Razumi mojo zvijačo, teslo, nisem iz zadnje moke, vsega sem zmožen!« Z bratovim tuljenjem opozorjeni Miška se je obrnil k oknu in v hipu moker od potu planil v kot: v oknu se je svetlikal resni obraz Jermila Poluškina s sploščenim nosom. Tako je minil hipec, potem pa je gluhonemi zastrl okno in zdirjal gledat na preddverje. Strah je bil nepotreben: bilo je temno ko v rogu in nič se ni ganilo. Miška je zavil britev v cunjico, jo položil pod ikone, privil svetilko in zlezal v posteljo. Dolgo je ležal brez spanca, poslušal vzdih gluhonemega in se

plašil pred poki pod tlemi: bolj od vsega drugega se je bal, da ga bodo zgrabili v snu. Potem so se mu jeli kazati prvidi: na zoglenuem pogorišču sedi mačka in škili v Miška. Prevalil se je na trebuh in v hlipu zaspal kot otrok...

Ob zori so se vaščani zbrali in zjutraj so kmetje prišli k Mišku. Gluhonemi je kuril peč in močan ogenj je lizal kotliček, ko so stopili kmetje v hišo. S sabo so prinesli cestni hlad in popackali poribana tla: ponoči je padel prvi mokri sneg. Miška je ležal na klopí z glavo pod ikonami, pokrit je bil z rjuho in roke je imel prekrížane na prsih: ob zgnavju mu je gorela mrtvaška sveča. Kmetje so se spogledali in stopili bliže. Dva, brata Anfim Fionin in Levak Petrov, sta stopila iz gruč.

»Kaže, da je umrl,« je spregovoril Fionin.

»Diha,« se je nasmehnil Levak.

»Viš, leži ko mrtev!« je nadaljeval Fionin.

»Dela se mrtvega,« ga je prezirljivo zavrnil Levak. Tedaj je razmaknil zbor Poluškin in spregovoril:

»Potrpíte, državljani!« je važno dejal. »Mrtvec ni živ človek, mrtvec navadnih besedi ne sliši... in najprej je treba ugasiti svečo, saj bo še požar zanetila!« Pomenljivo je snel kapo. »Miška, še prekmalu bo po tebi! Vsaj besedico privošči rojakom, ki so zaradi tebe tako zgodaj vstali. Molčí... Poslušaj, v nas ni zlobe, toda srenja te je zaradi tvojih grehov sklenila ubiti. Priporoči se Bogu, bratec!« je zatulil Kopilevu prav v uho, ta pa se ni ganil. »Daj mi iglo!« je suho ukazal gluhonememu, vzdignil mrtvo Miškovo roko in počasi potisnil iglo v blazinico dlani. »Ste že kdaj videli, državljani, da bi mrtvecu tekla kri?« je vprašal, posnel kapljo s prstom in pokazal molčeči srenji.

Med kmeti je završalo, razburili so se; rdečica je očitno izdajala Miškovo strašno zatajevanje, toda bil je mrtev in se ni odzval ne rbolečino ne na psovko, tako nihče ni vzdignil roke, da bi ubil mrtveca. Miška so suvali, ščegetali, žgali z ognjem in že se je po sobi širil smrad po obžganem prstu. Miška je ležal slovesno in nepremično ter se samo s svojo nezavarovanostjo upiral temnemu gnevu maščevalcev. V kotu je tiho jokal gluhonemi, iz kotlička je kipela jed.

»Čemu bi fanta po nepotrebnem pohabili! Roko potrebuje, z roko mora delati,« je tedaj spregovoril Matvej Gusev, Arinkin oče, in odrinil zmedenega Poluškina. »Nič nam ne brani, da bi ga ne ubili.« Imel je prav: nihče na svetu mi vedel, da se je Miška z daljnega sveta vrnil v rodni kraj. »Toda mrtveca ne kaže ubijati, mrtvemumu je vse odpuščeno. Mrtveca ne kaže vpletati v našo igro! Kmetje, pa pokličite Zoteja Vasiljiča!«

Spet je završalo med kmeti in že so se razveselili Matvejeve domisljice. Zotej Vasiljič je slovel v okrožju ne le kot slaven mazač, marveč tudi kot sijajen govorec, in ko je na shodih dobil besedo Zotej, se je soseska do onemoglosti nakrohotala. Temu sivolasemu šaljivcu z naočniki iz pocinkane žice niso bile velike skrivnosti smeha nič manj znane kot uroki zoper bolezen. Polmesečna blatna doba je onemogočala kmečko delo, zato je bilo časa na pretek, da se pozabavajo z odpadnikom.

Zotej Vasiljič je pridrobenceljal, se pred ikonami pokrižal in sedel ob Miškovo zglatvje. Hitro so mu razložili kako in kaj, on pa se je lokavo nasmehnil mrtvaškemu Miškovemu miru.

»Neumno bi ti bilo zdaj brati iz knjige psalmov, zato rajši poslušaj pravljico, Miša, da ti bo bolj veselo v temini groba,« je prikupno začel Zotej. Četudi v teh besedah ni bilo niti trohe smešnega, so vendar kmetje ob Zotejevem začetku prasnili v krohot. »Na tem dolgočasnem, trpljenja polnem svetu je živel bedak, ki se je iz samega dolgčasa šel k popu spovedat. Pop ga vpraša: 'A se nisi pregrešil s kakimi sladkostmi?', 'Batjuška,' mu odvrne 'z medom iz tvojega čebelujaka!' 'Tako-o? Pa si nisi umazal duše s kako žensko?' 'S tvojo staro, batjuška...' mu odgovori.«

Več ni bilo moči razumeti. Kmetje so se predali prešernemu veselju, kjer je že kdo bil; nekateri so sedli kar na tla. Lajež, pisk, tresk in krohot so napolnili hišo; kmečko veselje je težko ko kmečko delo. Celo sam Matvej Gusev, staroverski starec, se je držal za trebuh in rahlo se mu je kolcalo od navala smeha, z drugimi pa je bilo še slabše. Samo gluhonemi je plašljivo gledal s pograda, kako mučijo brata s smehom, kar je bila najnevarnejša preskušnja za Miška, ki se je rad smejal. Ta pa je ležal v prejšnji mrtvaški osamelosti in z molkom sramotil Zotejevo mojstrstvo.

Iznenada je Zotej užaljeno umolknil in v hipu pretrgal divji smeh, ki je gospodoval nad kmeti.

»Bi ga pa poščegetali,« je dejal in zaskrbljeno majal z glavo.

»Saj smo ga že, stric Zotej!« so hkrati odgovorili kmetje. »Glavo mu odtrgaj, pa se ne bo ganil! Vse upanje smo stavili nate.«

»Dajte mi tedaj konjsko žimo!« je mrko ukazal Zotej, in, ko so ukaz izpolnili, potisnil gibko žimo Mišku v nos ter se resno zazrl preskušanemu v obraz.

Na vse načine je vrtal s svojo pripravo, žima je divje plesala po notranjščini; Miškov obraz je postal škrlaten in silen napor volje je zožil otekle ustnice, sam pa se ni ganil, prepuščajoč se do kraja na milost in nemilost razdražene srenje.

»Čarovnik!« je priznal Zotej svojo nemoč. Tako ga je krstil in se jel pripravljati k odhodu. Tudi brez Miška je imel dela čez glavo: zagovarjal je rane in konjsko naduho.

Kmetje so odšli, ker so za zdaj zgubili upanje, da bi prebudili Miška od lažne smrti v pravo. Toda drugega dne opoldne so spet prišli, čeravno v manjšem številu, prišli nepričakovano. Miška je spet ležal pod ikonami in ob zglavju mu je gorela zlovešča sveča. Nekdo je zapazil, da ima mrtvec na sebi drugo srajco in to je kmete razkačilo. Miška so za lase potegnili k vodnemu koritu, ga vrgli podenj in ga začeli polivati z mrzlo vodo z ledenimi skorjicami. Vendar ni bilo stvari, ki bi Miška priklicala iz mrtvaške skrepenelosti: maščevalci so pljunili na hudodelca in se razšli po domovih. Miška je do noči ležal pod koritom, tedaj pa je izginil, in ko je šel mrtveca obiskat Jermil Poluškin s tovariši, ga je že našel suhega na klopi z isto svečo ob zglavju.

Poluškin je sedel poleg njega ter dolgo in žalostno očital Mišku njegovo nepoštenost v igri, obredne sveče pa si le ni upal odnesti.

»Take lopovščine pa nismo pričakovali od tebe, Miša! Pol vasi si požgal, starešini si pri zasliševanju odsekal dva prsta, zdaj pa se delaš nedolžnega otroka, ti brezvestnež ti! Takšen falot si, Miša! Olajšaj si srce in se vsaj ubiti daj!«

Tako so kmetje prihajali ves teden, a v vedno manjšem številu, da bi se prepričali o Miškovi smrti, ta pa je kar naprej ležal brez žalostink in kadila. Kmete je zbodlo v oči, da je v hiši od obiska do obiska več novega: некоč, ko so prišli iznenada, so dobili skobeljnik in nove ostružke, tesar pa je ležal ko mrtvec. Kmetje so zmajevali z glavami in odšli, do kraja užaljeni spričo Miškovega omalovaževanja, ki ga je kazal do ogorčenosti srenje. Gluhonemi je prisiljeno cvilil v kotu in se slabo odzival na vprašanja. Mrtveca biti je sramota, norca greh. Konec koncev so se naveličali hudodelčevih muh: ves teden ni nihče motil Miškovih hišnih del. Samo pijani Poluškin je некоč prilomastil in poslednjič zabičal pred seboj ležečemu kljukcu:

»Ne igraš prav, slepariš, Miša! Zaradi tebe sem se ga nabral. Ležiš? No, kar leži, falot, do drugega obiska!« Sodar je tarnal in narahlo tolkel s pestjo po Miškovih prsih kot po kadíci.

Na Miška so jeli pozabljati, vendar mu greha niso odpustili; če bi se bil prikazal na ulici, bi to pomenilo prerano smrt, pa tudi doma je moral biti na straži. Naj je že bilo kakorkoli, Miška je obnavljal hišo, položil nova tla in nasploh živel polnokrvno kmečko življenje. Širile so se celo govorice, da se v brk ogorčeni srenji sestaja z Arinko Gusevo. In res: že čez teden dni je Miška mislil, da ima pravico iti

v parno kopel. Kopalnica je stala na zadnjem dvorišču, gosto obrasla s češnjevim vrtom.

Droban sneg je pršil ta dan in para v kopalnici je bila po zaslugi gluhonemega brata imenitna. Že pol ure se je Miška bičal z metlico in že je bil ves preparjen, vendarle ni mogel jenjati. Večletna skorja se je v slojih lupila z njega. Bilo mu je, ko da je nad glavo ozelenela mlada brezica, njene drhteče korenine pa so segale globoko v pljuča ter mu ščegetale kri in dih. Tedaj se je Miška zaželel zaradi zdravja obliti z ledeno mrzlo vodo, toda voda v čebru se je ogrela, pa tudi bi je ne bilo dovolj za Miškovo popolno zadovoljstvo. Miška je nag, kot je bil, skočil z vedrom na vrt h koritu, iznenada pa je tihota vse naokoli oživila od kmetov. Od povsod so se stegnile po njem črne krivenčaste roke in Miška je vdano vrgel vedro proč. Desetine rok so ga hlepeče držale za roke, ramena in celo za glavo. Tedaj so mu nataknili kožuh in ga popeljali v Fioninovo hišo, kjer so popred imeli sestanek, da bi odločili njegovo usodo.

»Kako da nisi na snegu zapazil naših sledov? Saj smo vse po-teptali,« se je navdušeno šalil Poluškin, ko je peljal plen pod roko.

»Para je nekaj neznansko imenitnega. Že vrt je nekaj nebeškega, kaj šele kopel,« je odgovarjal Miška in brez strahu stopal kazni naproti.

»Kopel je nad vse,« so z veseljem pritrdili iz množice, ki je sledila.

Vas je oživila kot še nikoli. Pod okni hiš so se drle babnice, znotraj pa so se rvali otroci. Hudodelca so pripeljali v hišo in vrata zapahnili. Zrak je bil zagaten, smrad gost, dušljiv. Spredaj so sedli starci, toda nekako se je dogodilo, da so se mladi spravili bolj naprej. Miška so posadili k peči. Drgetal je od mraza in kar naprej vlekel na razgreta ramena kožuh, ki mu je lezel dol; na njem je še vedno tičal zmraznjen ženski pljunek.

»Miša se trese od slutnje,« je med drugim dejal neki kmet, vrtel cigareto in z glavo pokazal v smer smrti zapisanega.

»Če kdo kdaj nenadoma zadrgeta, to pomeni, da so šli čez njegov grob,« so se oglasili pri vratih.

Tedaj je Miška vstal in zmedeno prikrival pred starci sram.

»Ubijte me, če sem vam storil hudo... a dajte mi, da se oblečem, hudiči: zadnja žilica trepeti v meni,« je vzkliknil, toda Anfim Fionin in Levak Petrov sta ga molče potisnila na odkazano mesto. Tedaj se je prerinil naprej Matvej Gusev, ki so ga bili soglasno izbrali za častnega tožilca.

»Ne vznemirjaj se, ampak sedi in poj slavo Bogu! To zadevo moramo opraviti nocoj, zjutraj nas čakajo drugi opravki. Zdaj bomo odločili tvojo usodo,« ga je zavrnil Matvej in pogledal na srenjo, ki je pritrujuče prisluhnila. »Sam kmet, rojen kmet, bi človek dejal, pa se ti je spravil nad kmete: tedaj je srenja sklenila, da izdajalca ubije. Napravil je pregreho in zbežal, a zemlja ga je vendarle pritegnila, hudodelca... zemlja je močnejša od magneta! A zdi se mi, da bi bilo nespametno falota učiti s smrtjo. Krepak dečko je, trden, naš... Čemu bi ga ubijali zaradi otročje pameti? Mravlja, tudi ta ne podira svojega mravljišča...«

»Ne smete me... ,Georgija* imam« je z drhtečim glasom ugovarjal Miška, a kmetje so se samo zakrohotali.

»Res, pravi kljukec si! ,Georgija* ti bo mo sneli, pa boš navaden kmet. Hajdi, prekrizaj se in se nastavi!«

Poluškin mu je potegnil na tla kožuh in ga narahlo pahnil na klop, babnice in otroci pa so podajali skoz okna stare koprive, sive od ivja, drobnoliste, kar se da hude. Zmrzle rastline so se lomile, tedaj je Poluškin skočil po vajeti. Preden je dal znak za začetek bičanja, je vihravo potrepljal obilno Miškovo meso in pustil na njem temno sled sodarske roke.

»Usekaj, Vanojka, krščenduš!« je potem odsekano zarjul, stopil v stran in ob bližnji zabavi mrko stisnil zobe.

Anfim Fionin in Levak Petrov, prijatelja, sta rjoveč izpolnjevala voljo srenje. Premeteni Fionin je rezal z užitkom tako, da je vsakokrat malce potegnil, prostodušni Levak pa je sekal z vajeti ko tepec s cepcem. Miška je sprejemal prisojeno kazen brez stokanja in spočetka celo s šalo; potem je umolknil in se le še bolj srepo zazrl v eno točko. Tedaj pa, ko mu je pričel hrbet sineti, je skorajda zastokal, pa se je vgriznil v ustnico, in v hipu se mu je po podbradku pocedila kri: s preostankom zavesti se je domislil, da bi v gruči žensk pod oknom utegnila biti tudi Arinka. Spočetka veseli vzkliki kmetov so zdaj povsem utihnili in prepustili mesto enakomernemu sikanju vajeti: molče so kmetje z napihnenimi lici in z bleščečimi zobmi sledili dejanju.

Hudodelčeve oči, prevlečene z mrenico otopelosti, so se počasi zapirale, ko da bi jih vleklo v neprebuden sen, na razgrizenih ustnicah pa je ležal mrtvaški nasmešek. Tedaj je Gusev mučenje ustavil in rablja sta si z rokami otrla pot z obraza. Poluškin je z nožem odprl Miškove režeče zobe in skrbno vлил v usta pol merice žganja. Potem so

* Georgijejski križec — visoko odlikovanje (op. prev.).

Miška previdno položili na kožuh in četvero mož ga je poneslo domov. Hkrati so poklicali Zoteja Vasiljiča iz njegovega brloga, da bi zdravil prebičano telo Miška Kopileva.

Miška je ležal doma na klopi kot pred tednom dni, le da zdaj na trebuhu in da je topo podrhteval v predsmrtnem ihtenju; zakajena sveča nad njim je zdaj imela svoj pravi, strašni smisel. Na mizi poleg Miška so bila Zotejeva zdravilna zelišča in obilni darovi vasi: smetana v lončkih, pirožki z gobami, platno in temna žganjica v steklenici. Pod noč je prihitela Arinka in ne oziraje se na prisotnost mazača jokala ter božala Miška po laseh, zlepljenih s predsmrtnim potom. Zavržen in ukročen ji je bil zdaj bliže kot v času svoje divje vladavine nad okrožjem. Zdaj ga je ljubila in s svojo zrelo žensko vablјivostjo klicala iz strašne odrevenelosti. Potem je umolknila, neporočena vdova Arinka, in tako, divja in razkuštrana, sedela prav do očetovega prihoda.

Gusev je prišel s kmeti; tiho so vstopali, drug drugemu sikali in snemali kučme pred pragom. Na širokoličnem Poluškinovem obrazu je bil še vedno vtisnjen davišnji strah. Z občutkom krivde so topotali ob vratih in spraševali Zoteja po Miškovem zdravju.

»Bo že prebolel!« je odgovoril mazač, vaje še hujših reči. »Glavno je, da ima žile cele...«

Gusev je stopil bliže in vzdignil s hrbta Kopileva mokro rjuho, pa jo je takoj spet spustil, malodane potlačil na prejšnje mesto.

»Pa bi objela svojega ženina,« je zmedeno dejal hčeri in pri tem po strani gledal na Zoteja, ki je v skledicah mešal cvetlična zdravila.

»Kaj vas briga!« je surovo odvrnila in položila roko na Miška, kot bi se pripravljala, da ga brani pred vsem svetom.

Kmetje so jo brž pobrali, ker so se zbalj Arinkinega pogleda.

Kopilev je dva tedna nepremično ležal, hudo boreč se s smrtjo, potem pa je vstal in pred očmi vse vasi z vilami in sekiro zlezel na hišo prekrivat streho. Ko so kmetje hodili mimo, so snemali kučme in brž odkrevsali dalje. Samo Jermil Poluškin je imel pogum, ustaviti se pred Miškovo hišo.

»Kako se kaj daješ, prijateljček?« mu je zaklical s skesanim smehljajem na obrazu.

»Že gre... ječmen se mi je naredil na očesu!« je odgovarjal Miška, ne da bi pri tem nehal delati; s sekiro je pribijal na strešni okrasek novo desko.

»Z gnojem ga moraš namazati ali pa podvezati!«

»Tudi tako bo prešel.« Miška je zamahnil z roko in s tem pokazal, da mu je ječmen spričo tega, kar je preživel, pravi užitek.

Poluškin pa še vedno ni odšel, kar naprej je mencial spodaj in mečkal po rokah raztrgano kučmo.

»Se imaš namen oženiti, Miša? Prav imaš, presneto prav! Kaj bi, hiša Guseva je veljavna. Pa tudi dekle je brhka, postavna, hm da. Zdaj boš moral misliti na kmetijo... prodam ti čedno telico, težko deset pudov. Kot sirota si se vrnil k nam, in glej, kot da bi hudo delca posinovili. Zdaj si nam dražji od sina, da...«

»Drži, pridi drevi, pogostil te bom!« se je zasmel Miška in se tako znebil zadovoljnega sodarja.

Ko je pribil desko, je Miška zajahal visoki okrasek na strehi in se razgledoval po okolici. Topel, temačen dan se je nagibal k večeru, redke snežinke so spet padale na zibko, razmehčano blato, Mišku pa je bilo v veselje sedeti tu, na vetru, ukvarjati se z neposlušno, dišečo slamo, utrujati se, dihati, živeti. Čakali so ga svatba, delo in preprosto kmečko veselje. Kar naprej se je oziral proti daljnemu obronku gozda, išoč svojo brezo, pa niti poti ni razločil njegov zamegljeni pogled; mrak je jadrno puhtel iz vlažnih polj.

Spodaj so v brbljavem tropu hitela mimo dekleta na poti k gugalnicam in ena se je pogosteje od drugih ozirala na Miškovo popravljeno streho, pod katero ji bo teklo življenje.

»Hej, punce!« je iznenada zaklical Miška. Kri mu je planila v obraz in tudi sam se je stresel od lastnega nepričakovanega krika. Celo nezaceljene brazgotine na hrbtu so ga zaskelele. »Počakajte, vas bom zagugal. Jaz sem, Miška Kopilev... ki zmore vse!« Ni dokončal, kaj vse zmore, marveč se je počasi spustil na tla k gluhonememu bratu, ki je žalostno in samotno opazoval njegovo nerazumljivo prešernost.

Prevedel Cene Kopčavar